

Sodelovanje socialnih partnerjev za več družbene odgovornosti pri nesodnem reševanju delovnih sporov

Metka Penko Natlačen, univ. dipl. pravnica
Samostojna pravna svetovalka v Pravni službi GZS
Strokovna vodja projekta ARDS

Projekt ALTERNATIVNO REŠEVANJE DELOVNOPRAVNIH SPOROV
V SOCIALNEM DIALOGU (ARDS, 2009-2011)
Nosilec **Gospodarska zbornica Slovenije**

Prispevek na konferenci Družbena odgovornost in izzivi časa, Maribor 2011

Pomen vsebine naslova in kriterijev projekta

- Alternativno reševanje sporov – različno od sodnega, ki ga zagotavlja država
- Individualnih delovnopravnih sporov – do sedaj je bilo to področje, kjer se ta oblika ni dovolj razvijala
- S podporo socialnega dialoga – nova zakonodaja daje posebno vlogo socialnim partnerjem pri reševanju teh sporov
- Socialni partnerji so že v Socialnem sporazumu 2006-2009, pa tudi že prej, na nacionalni ravni dali prednostno podporo nesodnemu načinu reševanja sporov

Deležniki projekta

Na sindikalni strani sodelovanje predvsem z naslednjimi sindikalnimi organizacijami:

- **Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije**
- **Konfederacijo sindikatov Slovenije PERGAM**
- **Sindikat zdravnikov FIDES**
- **Konfederacijo sindikatov 90.**

Na delodajalski strani predvsem sodelovanje z naslednjimi delodajalskimi organizacijami

- **Združenje delodajalcev Slovenije**
- **Združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije**
- **Obrtno zbornico Slovenije**
- **Trgovinsko zbornico Slovenije**

Krog sodelujočih je odprt za vse zainteresirane organizacije socialnega dialoga!

Pomen in možnosti socialnega dialoga

Možnosti urejanja družbenih razmerij s socialnim dialogom (dvostranskim, tristranskim), ki je neodvisen od političnih vplivov in vplivov medijev, so široke

pri

1. Sooblikovanju zakonodaje s področja delovnopravnega in socialnega položaja zaposlenih;
2. Sooblikovanju instrumentov mirnega reševanja sporov v kolektivnih in individualnih delovnih razmerjih
3. sooblikovanju enotnega plačnega sistema v zasebnem profitnem sektorju
4. Vzdrževanju socialnega miru v na ravni podjetij in v državi, posebno v času krize.

Izkušnje socialnega dialoga v reševanju delovnopravnih sporov

- Zakonodaja RS daje pomembno vlogo socialnim partnerjem pri oblikovanju instrumentov mirnega reševanja sporov v
  - **kolektivnih** delovnih razmerjih (po tradiciji v socialnem dialogu poteka že od leta 1990)
  - in **individualnih** delovnih razmerjih – na novo od leta 2003
- V letu 2004 so podpisniki SKPgd za gospodarske dejavnosti že oblikovali kvalitetne predloge za možnost ureditve reševanja individualnih delovnopravnih sporov z arbitražo; ta ideja je zaživela v nekaterih večjih poslovnih sistemih, ponovno se je aktualizirala po noveli ZDR 2007
- Že pred letom 2000 so delodajalci iz gospodarstva dajali pobude za ureditev nesodnega reševanja sporov po zgledu Stalne arbitraže pri GZS, ki deluje za gospodarske spore – leta 2000 je bil na GZS že poskusni projekt za individualno delovnopravno arbitražo

Alternativne oblike reševanja sporov:

- **Arbitraža - izbrano nedržavno sodišče** - neodvisno telo ali posameznik izda dokončno odločitev v sporu; odločitev ima naravo sodne odločitve
- **Mediacija ali posredovanje** – mediator kot neodvisna in nevtralna tretja oseba, ki uživa zaupanje obeh strank, pomaga strankama oblikovati sporazum; posrednik strankama pomaga najti rešitev spora z nasvetom, napotilom, mnenjem
- **Koncilijacija ali pomirjanje** (miritev) – miritelj oblikuje pisno ali ustno stališče o načinu in vsebini rešitve spora in ga ponudi strankama, da ga sprejmeta kot možno rešitev
- Neizčrpna lista kombiniranih arbitražno posredovalnih in pomirjevalnih postopkov

Za koga in katere prednosti ima nesoden način reševanja sporov?

Nesoden način reševanja sporov ima prednosti:

- Rešitev z večjo udeležbo samih strank
- Zaupnost (nejavnost) celotnega postopka
- Rešitev spora preden je sprožen sodni spor
- Možnost celovitih rešitev, ki ne zajemajo samo nastalega spora (preko obsega tožbenega zahtevka)
- Možnost celovitih rešitev ter ne samo za nazaj od nastanka spora, temveč za vnaprej
- Možnost hitre reakcije po nastanku spora
- Pozitiven vpliv na nadaljnje razmerje med strankama
- Nižji stroški zaradi hitrosti postopka

Ta način je mogoče šele, odkar so:

- Urejene so pravne podlage za arbitražo im mediacijo tudi v delovnopravnih sporih – delno od 2003, v celoti od leta 2008
- Prednosti the postopkov prepoznavajo vedno bolj vsi socialni partnerji in država – od tu ideja za projekt MJU

Nekaj teorije - Kaj je delovnopravni spor

Pravna teorija delovni spor opredeljuje kot

- pravni spor med osebami kolektivnega ali individualnega delovnega razmerja;
- njegov predmet so pravice, obveznosti, pravna razmerja in /ali interesi, ki izvirajo iz delovnega razmerja;
- Konča se po posebnem postopku, s posebnimi rešitvami in pred posebej za to določenimi organi:
  - pristojnim sodiščem
  - drugimi organi reševanja teh vrst sporov.

Nesodno reševanje **KOLEKTIVNIH** delovnih sporov

- **Kolektivna pogodba** opredeljuje vsebino vprašanj, ki se štejejo za kolektivni delovni spor, opredeljuje roke in način reševanja takega spora (pomirjanje, arbitraža, oboje)
- Večinoma teh postopkov **ni mogoče v praksi ločiti od pogajanj** za spremembe in dopolnitve kolektivnih pogodb, zato niso posebej evidentirani (zlasti ne postopkov pomirjanj v interesnem sporu in pogajanj za novelo KP)
- V našem kolektivnem pravu obstaja posebna vloga **Komisij za razlago** posameznih kolektivnih pogodb kot organov preprečevanja nastajanja sporov (kolektivnih in individualnih)
- Če način mirnega reševanja spora ni opredeljen s kolektivno pogodbo, ga je mogoče reševati s pomirjanjem in arbitražo pri MDDSZ po **Zakonu o kolektivnih pogodbah** (socialni partnerji so oblikovali listi strokovnjakov za pomirjanje in listo arbitrov za reševanje kolektivnih delovnopravnih sporov)

Nesodno reševanje *INDIVIDUALNIH* delovnih sporov

- Način možnega reševanja teh sporov opredeljujejo
  - Zakon o delovnih razmerjih,
  - Zakon o arbitraži,
  - Zakon o mediaciji
- **Arbitražno reševanje** se lahko določi s kolektivno pogodbo katere koli ravni (splošna, dejavnostna, podjetniška, poklicna, regionalna,..)
- S kolektivno pogodbo se določi sestava, postopek in druga vprašanja, pomembna za delo arbitraže (npr ali je stalna ali ad hoc; kje je njen sedež, kako se finansira, kam se vlagajo vloge strank, kdo zagotavlja njeno delovanje...)
- **Mediacija** ni posebej postopkovno predpisana, je mogoča v nesodnem in sodnem postopku

Namen projekta –

- zagotoviti možnosti nesodnega reševanja **individualnih delovnopravnih sporov** na individualni ravni **po metodah ADRS**
- **prispevati k zagotavljanju socialnega miru** na podjetniškem, panožnem in nacionalnem nivoju
- **prispevati k učinkovitemu reševanju statusov delavcev**, ki so posledica delovnopravnih sporov in se odražajo v zmanjšanju socialne varnosti, socialni izključenosti, slabšem zdravstvenem stanju posameznika, slabšem socialnem stanju družin;
- Vzpostaviti **klimo za primarno reševanje sporov na miren način ter z neposredno udeležbo in aktivnim sodelovanjem prizadetih strank**
- **Nevtralizirati učinke krize tudi na ta način**

Metode dela

- Aktivna vključenost **15 članske skupine predstavnikov socialnih partnerjev** v potek in izvajanje projekta
- Izvedba **116 različnih posvetov in delavnic**, v katere bo vključenih 1560 udeležencev z namenom mreženja, osveščanja in izobraževanja za aktivno udeležbo v socialnem dialogu ter promocijo le-tega.
- Izvedba **dveh mednarodnih posvetov** z gosti iz tujine, izvedba **6 okroglih miz in delavnic**
- **Usposobitev 60 mentorjev** – predstavnikov socialnih partnerjev na terenu za mreženje tega projekta: maj, junij, september
- Usposabljanje sindikalnih zaupnikov in predstavnikov delodajalcev, ki ga bodo izvajali usposobljeni mentorji
- **Spletni portal** z namenom seznanitve s prednostmi nesodnega načina reševanja sporov in seznanitve s tekočimi dogodki v zvezi z izvajanjem projekta;
- Strokovni nosilec dela: **strokovna skupina** s sodelavci

Sestava In naloge skupine predstavnikov socialnih partnerjev

- **Sestava 25 članske skupine predstavnikov socialnih partnerjev predvideva:**
  - Po dva predstavnika od vsakega od deležnikov
  - Po 3 do 5 predstavnikov strokovne javnosti
  - Skupino 5 predstavnikov podjetij (velika, srednja, mala)
- **Aktivna vključenost skupine v potek in izvajanje projekta predvideva:**
  - Sestanke v vsakem od poročevalskih obdobj (na cca 3 mesece) z nalogo **ocene centralnih vsebin iz prejšnjega obdobja ter predlogi za naslednje obdobje**
  - Sestanki predvideni : november 2009, marec 2010, maj 2010, november 2010, januar/februar 2011

Neposredni učinki projekta

- Oblikovanje kriterijev za **listo arbitrov** v individualnih delovnopravnih sporih in usposobitev **30 arbitrov** za neposredno delo v postopkih – **izobraževanje bo oktobra novembra decembra 2010**
- Oblikovanje kriterijev za **listo mediatorjev** izmed socialnih partnerjev v individualnih delovnopravnih sporih ter usposobitev **30 mediatorjev** za neposredno delo v postopkih – **izobraževanje bo oktobra novembra decembra 2010**
- Priprava strokovne študije v zvezi s strokovno problematiko ARDS s **Terminološkim slovarčkom** izrazov, povezanih z ADRS postopki
- Oblikovanje **predlogov dokumentov, potrebnih za nadaljnje institucionalno delovanje** v postopkih mediacije in arbitraže -
  - pravila o postopku za obe metodi reševanja sporov,
  - Spletni vzorci za sproženje postopka,
  - vzorci za sporazum o zaključku postopka mediacije in za odločitev arbitraže o koncu postopka

Praktičen pomen dosežkov projekta

- promocija in osveščanje javnosti ter ciljnih skupin (s poudarkom na delodajalcih in delavcih) o pomenu nesodnih načinov reševanja sporov – je naloga vseh izvajalcev projekta, zlasti nosilca – GZS in **mentorjev**
- s pomočjo usposabljanj in izobraževanj **vzpostaviti okolje** za delovanje teh pravnih institutov
- Priprava **vseh podlag za vzpostavitev sistema za izvensodno reševanje individualnih delovnopравnih sporov, ki ga podpira socialni dialog**
- ureditev in umestitev arbitraže in mediacije za reševanje individualnih sporov **v določbe kolektivnih pogodb dejavnosti in kolektivnih pogodb poslovnih sistemov;**
- Spodbuda vseh deležnikov za podpis **pisma o nameri** za ustanovitev institucij delovnopравne arbitraže in delovnopравne mediacije kot skupnega dosežka socialnega dialoga v Sloveniji
- **Okrepitev medsebojnega sodelovanja socialnih partnerjev v državi na nivoju strokovnih služb in funkcionarjev**

Dosedanji rezultati projekta:

- Priprava **Študije o ARDS** in predstavitev študije zainteresiranim organizacijam in posameznikom – 7
- **Študijski obisk** v Nemčiji in na Irskem, priprava na Anglijo
- Organizacija **mednarodne konference 29.1.2010**
- Oblikovanje liste mentorjev izmed deležnikov in izobraževanje s podelitvijo listine – **85 mentorjev**, 4 izobraževanja
- Organizacija **mednarodne konference 2.6.2010 v** sodelovanju s Stalno arbitražo pri GZS
- štirje **sestanki Odbora deležnikov** za spremljanje poteka projekta – zadnji 23.9.2010
- Predstavitev ADR postopkov in projekta na Območnih zbornicah, UO dejavnosti, v podjetjih, zainteresiranih ustanovah – 45 predstavitev
- Oblikovane so **spletne strani ARDS** <http://ards.gzs.si/slo/>
- Predstavitev prednosti projekta in vsebin na **Svetu za alternativno reševanje sporov RS 23.9.2010**
- Priprava prvega snopiča pravilnikov in kodeksov mediacije in arbitraže
- Priprava na drugo plenarno srečanje mentorjev 17.12.2010
- Priprava na **izobraževanje 30 mediatorjev – novembra 2010**
Priprava na **izobraževanje 30 arbitrov – januarja 2011**

Vsebina študije/Kazalo-1

- **ZA UVOD IN ŠTUDIJI NA POT – Metka Penko Natlačen in dr. Andrej Friedl**
- **Dr. Etelka Korpič Horvat – strokovna ocena knjige strokovni članki**
- **NESODNO REŠEVANJE DELOVNOPRAVNIH SPOROV Z ARBITRAŽO IN MEDIACIJO - Metka Penko Natlačen**
- **PRAVNI VIRI ZA ARDS V EVROPSKEM IN SLOVENSKEM PROSTORU – Igor Knez**
- **POMEN KODEKSOV DOBRIH PRAKS V POSTOPKIH ALTERNATIVNEGA REŠEVANJA SPOROV – Gregor Golob in Simon Žgavec**
- **TEMELJNA NAČELA POSTOPKOV PRI ALTERNATIVNEM REŠEVANJU SOPOROV V DELOVNIH RAZMERJIH – Peter Rižnik**

Vsebina študije/Kazalo-2

- **PRAVNE MEJE REŠEVANJA DELOVNOPRAVNIH SPOROV Z MEDIACIJO IN ARBITRAŽO – Gregor Golob in Simon Žgavec**
- **STROŠKI V POSTOPKIH ARBITRAŽE IN MEDIACIJE V INDIVIDUALNIH DELOVNOPRAVNIH SPORIH – Vesna Uršič**
- **NEKATERA STATUSNA VPRAŠANJA V ZVEZI Z ORGANIZIRANJEM CENTRA ZA DELOVNOPRAVNO ARBITRAŽO IN MEDIACIJO – Marko Djinović**
- **SLOVARČEK ANGLEŠKO SLOVENSKIH IZRAZOV POVEZANIH Z ARBITRAŽNIMI IN ADR POSTOPKI – Amela Žrt**
- **Priloge :**
- **pravni viri, pregled stanja ARS v izbranih državah**

Dolgoročni skupni cilj vseh deležnikov

- Je soustvariti primer **slovenske dobre prakse za nesodno reševanje individualnih delovnopравnih sporov**, podprte s socialnim dialogom;
- Ob koncu projekta, marca/aprila 2011, v krogu vseh vseh deležnikov in širše, podpis **pisma o nameri za ustanovitev Centra socialnih partnerjev za delovnopравno arbitražo in delovnopравno mediacijo** kot skupnega dosežka socialnega dialoga v Sloveniji
- Dolgoročni cilj socialnih partnerjev deležnikov je ustanovitev stalnega skupnega **centra socialnih partnerjev za arbitražno in mediacijsko reševanje individualnih delovnopравnih sporov v Sloveniji**.

Nesodne oblike reševanja sporov je treba udomačiti...

.....

Po premisleku Mali princ vpraša: “Kaj pomeni **udomačiti?**”

“To je že zdavnaj pozabljena umetnost”, reče lisica.” To pomeni ustvarjati vezi.”

Nato je še z dolgim pogledom dodala: “No, udomači me! Če želiš prijatelja, me udomači!”

“Kako?” Je vprašal Mali princ.

“Treba je biti **potrpežljiv.**” je rekla lisica.

“Najprej boš sedel v travi stran od mene kot sedaj. Pogledala te bom od strani in ti ne boš rekel ničesar, kajti **besede so vir nesporazumov.** Toda vsak dan boš sedel malo bližje. Ko boš sedel že čisto blizu mene, **bom udomačena.** Takrat se bova razumela brez besed, ker bova prijatelja.”

.....

Antoine de Saint-Exupery, Le petit Prince/ Mali princ

Izvajalci projekta

Projektna skupina:

- Dr. Andrej Friedl, vodja projekta
- Jadranka Marasović, asistentka vodje

Strokovna skupina projekta - nosilec Pravna služba GZS:

- Metka Penko Natlačen, strokovna vodja
- Marko Djinović, strokovni sodelavec
- Nina Globočnik Dukič, strokovna sodelavka
- Igor Knez, strokovni sodelavec
- Polona Fink, strokovna sodelavka

Ostali sodelavci:

Gregor Golob, Simon Žgavec, Amela Žrt
Vesna Uršič, Peter Rižnik

Drugi v izvajanje vključeni sodelavci:

Andreja Abram, Ani Skubic, Romana Milič, Ariana Grobelnik,
Samo Grčman, Tajda Pelicon, Branka Murn, Lidija Hajdič, Irena
Asanovič